

Ni pri nas lista, kateri bi se bil vedno ogibal besede »možat«. Tudi slovarji jo imajo, n. pr. Wolf-Cigaletov, Bartelov (str. 434). A treba je razlikovati: *moški*, *a*, *o* in *možat*, *a*, *o* ter ne vreči obojnega v eno vrečo. Že končnica *at* v *možat* nam kaže, da ni istega pomena z *moškim*. Da vidimo! Stslov. *мужата* *ἰπανδρος* *maritata* . . . *мужъ* *скѣ* *ἀνδρείος* *virilis*.¹⁾ Prva beseda pomeni tisto, kar »omogućena« verheiratet — ne pa »virilis männlich«, kar je »moško«. In ne samo naša staroslovenščina je tako ločila, marveč tudi naši predniki so to dobro vedeli, kakor vé tudi priprost Slovenec, kateri se vselej prav moško odreže. Trubar: »Delaite moshku, ne zagaite,

¹⁾ Miklosich »Lexicon« str. 78. Et. Wb. 201.

bodite mozhniga ferca.« Ps. 31. Dalm.: »Zhujte, ftojte u' Veri, rounajte Moshku, inu bodite mozhni.« I. Kor. XVI. In »Rogerius Palmarium empyreum I, str. 53 (l. 1731)« piše: »Antoni mërkaaj: Tukaj pèr tebi bil fim u' vse tvoji nadlúgi, inu glédal fim na tvoje shtritajnje. Sedaj, kir fi se taku moshku nóffil, kir u' tèm fhtritajnu niffi oslabil etc.« In da le tako po slovensko prav, pričajo nam Rusi, Poljaki, Čehi in Hrvato-Srbi. Bodimo torej še mi Slovenci »moški« v vseh rečeh, pustimo pa, naj se — ženske ponašajo, da so »možate«.

(Dalje.)

Popravki: str. 142: **ve/nica** m. **vevnica** in **snaha** m. **sinaha**; **domov** m. **domu** str. 143.

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

»**Loterist**«. Šaloigra v jednem dejanji. Spisal Anton Zavrtanik. V Gorici 1889. Tiskal in založil A. M. Obizzi. — Ta šaloigra kaže precejšen dramatičen talent gosp. pisatelja. A ni brez napak. Čudno se nam zdi, da bi bil posestnik Lipe Potokar v tako slabi koži, da bi niti beliča ne imel, vsled česar zastavi, da bi imel kaj za loterijo, celó svojo uro: »verizico je itak zastavil uže zadnjič«. Nedoumno nam je tudi, kako more v 10. prizoru Lipe tako nenadoma vprašati Primoža, svojega zeta, in spe: »kakošne številke so zunaj.« In, da bi skoro nepoznanca kar objel uvidevši, da tudi on stavi na loterijo, to nam ne gre v glavo. Sploh pa ima igra, dasi v razvoju ni povsem naravna, lepo namero: odvrčati od loterije. In kot taka bode dobro vplivala posebno med prijatelji loterije.

Nepovoljnije se moramo izraziti o jeziku v tej igri. »Kedar se boste sanjali« (str. 3); ako je bil ogenj *na* nebu, padal je *z* neba, ne *iz* neba; — »mi ne vgaja«; »jedenajst« (str. 4); »vgani« m. *ugani*; »verstice« (str. 8); »hotili«; »priložnost« bolje: prilika; — »nevem«. Piše se pravilno »mladenič« (str. 9); »koliko terni si zadel« (str. 12); »privolenje« (str. 13); »moj

načrt mora se izpeljati srečno«; »z gospodarovo činkvino« (str. 16); »če vam morem s čem vstreči, me bode jako veselilo« (str. 21); »milostivi gospoj« (str. 30) kot vokativ v dvojnji mesto: »milostivi gospé«. Levstik pravi o tej obliki: »Mit dem nachklingenden *j* zu lesen, aber nicht: *gospéj* zu schreiben! (Die slov. Sprache, str. 20.)

Toliko o slovniških hibah v tej knjižici. Mnogo je tudi tiskarskih pogrškov v delu. Naj mi zbok te opomnje nihče ne zameri.

»Loterist« šteje 32 strani; kupil sem ga za 20 kr.

J. L-n.

»**Slovensko akademično društvo Triglav**« v Gradci v XV. letu svojega obstanka. Spominski listi ob priliki blagoslovljenja društvene zastave. S sodelovanjem Fr. Mohoriča, Fr. Tominška in J. Zolgarja uredil Jožef Rakež. V Ljubljani. Založilo akademično društvo »Triglav«. — Tisk »Narodne Tiskarne«. 8°. Str. 26. Vsebinska male spominske knjižice je ta-le: 1. Predgovor. — 2. »Triglavanov zastava« — pesem. — 3. Zgodovinske črtice. — 4. Izkaz o knjižnici in čitalnici. — 5. Imenik bivših in sedanjih udov »Triglava«. — 6. Porod društvene zastave.

Knjižica nam torej kaže natančno, kako se je godilo doslej temu slov. akad. društvu. »Dal Bog, da bi pričujoči spisec nekoliko pripomogel

k temu, da se napelje pozornost rodoljubnega slovenskega razumništva na prepotrebno društvo naše.»

»**Letno poročilo**« o deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu pri Rudolfovem za šolsko leto 1888/9. Spisalo vodstvo. V Ljubljani, 1890. Izdal in založil deželni odbor kranjski. — Tisk J. Blaznikov v Ljubljani. 8°. Str. 16.

POLJSKO SLOVSTVO.

»**Szczęście na wsi.**« (Sreča na vasi — kmetih) povest J. A. Łukaszewicza. Bytom G. Ś. Nakładem wydawnictwa. »Katolika«. 1889. — Cena 40 krajcarjev. — Na 312 straneh nam slika pisatelj življenje med Poljaki v naših dneh. Na eni strani nam odgrinja pogled v veliko mesto Lvov. Tam je mnogo bogastva, pa tudi mnogo revščine. Pridni in izurjeni rokodelci se ne morejo preživiti. Na drugi strani vidimo življenje na kmetih. Grajsčak, nebrižen za gospodarstvo, zaupa vse oskrbniku, ki ga grdo gojlufa. Gospodarstvo propada. Oskrbnik sam hoče biti gospod, pa na poti mu je jud, ki ima v namenu grajsko krčmo in posojuje denarje grajsčaku.

Zaradi sile pride več dobrih rokodelcev na kmete, kjer se jim godi dobro in kmetom postrežejo s poštenimi izdelki.

Kmetje in obrtniki se zedinijo in kupijo skupaj od grajsčaka posestvo in si je razdelé, le grad in park in nekaj zemljišča mu ostane, da se mu ni treba seliti. Juda iztirajo iz vasi in kmalu se obrne vse na dobro.

To je glavna misel, ki se razvija v več prav lepih prizorih in je za naše čase prav primerna. Pisana je za priprosto ljudstvo prav lahko. Tudi Slovenci bi lahko vse umeli s pomočjo malega slovarja. Kdor si hoče poljščine priučiti, ima tu dobro berilo.

Za primero naj pristavim začetek XII. poglavja: W Karczmie (v krčmi). W obszernej karczmie Sruła gwarno (šumno) było i rojno w niedziele po południu. Wielu (veliko) zebrało się gospodarzy nawet (tudi) takich, którzy (kateri) tu hardzo (prav) rzadko (redko), lub nigdy (ali nikdar) nie zagłądali. Jedni rozgrzewali się gorzałką (žganjem), drudzy chłodzili piwem, inni rozweselali się przy (pri) butelczynie wina.

Przy każdym (vsakem) stole slychać było glosy utyskujące (tožeče) nad tem, że (da) tak piękny (lep) majątek (imetek) p. Gruzewskiego pójdzie na marne (kant) przez licytację . . .

Besede so skoro vse naše, le pravopis moti začetnika.

»**Biblioteka pisarzy polskich.**« (Izdajateljstvo akademije umetnostij v Krakovu.) VI. zvezek te biblioteke poljskih pisateljev iz XVI. veka ima dva dela: 1. Nikolaja Reja z Nagłowic: Żywot Józefa z pokolenia żydowskiego (1543). Izdal: Roman Zawiliński. 2. Algorismus, to jest nauka liczby, polską rzeczęą wydana, po K. Tomażu Kłos-u (1538). Izdal: Dr. Marjan A. Baraniecki. Krakov, 1889.

»**Polska w obrazach.**« Izdajateljstvo »Biblioteka Areydziel u Krakowie«. Izdal Adam Kaczurba 1890. — Delo: »Poljska v podobah«

bode obsezalo 20 zvezkov in kot nameček pride pojasnilo zgodovinsko, estetično in arheologijsko. Naročnina za celo iznese 14 gld., posamezni zvezki 75 kr.

»**Na Szląsku polskim.** (Wraženija i spotreženija). »Tam jest Polska, gdzie jest lud polski.« (Zapomniana prawda). Kraków. G. Gebethner i spolka 1890. 8°. Str. 101. Krasna knjižica, ki opisuje razmere na Zgornjem Šleskem.

J.

DRUGA SLOVSTVA.

»**Archiv für die slavische Philologie.**« Herausgegeben von V. Jagić. XII. zvezek, 3. in 4. seš. — je izšel pretekli mesec. Že lansko leto je poročal naš list častitim čitateljem o tej znameniti publikaciji. Rečena sešitka sta lepa knjiga 325 strani in sta nadaljevanje prvih dveh. Tako obsega celi XII. zvezek 646 strani. V tem zvezku govore Slovenci prvo besedo. To je tem veselejše, ker so med temi Slovenci same mlade moči. Oblak, Murko in Štrekelj so se zopet skazali in pokazali svetu plodove svoje neumorne delavnosti in moč svojega duha. O obilnih razpravah raznovrstnih snovij podamo samo napisane nekaterih, o drugih pa bomo obsirneje govorili. Od str. 321—358 nadaljuje A. Brückner iz Berolina, svoje »Böhmische Studien«; in od 358—450 str. V. Oblak svojo razpravo »Zur Geschichte der nominalen Deklination.« Zanimivi sta razpravi dr. K. Štrekeljna: »Beiträge zur slavischen Fremdwörterkunde I. 451—74 in »Zur Kenntniss der slavischen Elemente im friaulischen Wortschatze« 474—86. Prva razprava je samo začetek, kateri bodo sledile še druge. V nji nam podaja gosp. pisatelj besede rabljene v slov., katere so vzete iz jezika naših sosedov. Vse to bode pripomoglo, da dobimo natančen etimologijski besednjak. Nekateri besede, katere g. Štrekelj prav spretno razlaga, niso zastopane v Miklosichevem. Takisto zasleduje pa v drugi razpravi slovenske besede v furlanščini. Nato beremo v »Kritischer Anzeiger« razne večje in manjše ocene. »Polonica« od A. Brücknerja predočuje nam poljske publikacije poslednjega polletja od 487—99 str. in od 499—525 str. piše V. Oblak: »Slovenica«. To znamenito poučno razpravo bomo podali okrajšano č. čitateljem »Dom in Svet«-a in zato preidimo k razpravi M. Murka: »Zur russischen Literaturgeschichte« 526—71. str. Pod rečenim napisom ocenjuje naš učenjak gramatični deli Iv. Nedešev-a in Eth. Karskij-a o beloruskem jeziku, »Gomeljskija Narodnija pjesni«, »Romanov belor. zbornik«, »Žitie sv. Alekseja«. Razven tega je še tudi od M. Murka: »Kleine Mittheilungen«, na str. 639 »Vorbilder der Petrinischen Reform der cyrillischen Schrift« in na str. 640 »Ethnographisches«, kjer nam poroča o nekih poganskih šegah med Rusi. Od str. 571 do 94 čitamo sedem Oblakovih ocen o delih raznih strok, katerih je seosebno mikavno: »Jeremias Homberger. Von Dr. F. M. Mayer« in »Dr. Franz v. Krones: die deutsche Besiedelung der östlichen Alpenländer, insbesondere Steiermarks, Kärntens und Krains.«

(Dalje.)

Fr. S. Lekše.